

УДК 347.12:347.91:342.92

Нові способи тимчасового обмеження окремих цивільних прав: спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі та спеціальний поліцейський і цивільний–процесуальний порядок видачі термінового заборонного та обмежувального приписів

М. В. Лошицький,
доктор юридичних наук, професор
С. О. Короєд,
доктор юридичних наук, доцент

Аналізуються положення нового Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Розглядаються спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі як нові способи тимчасового обмеження окремих майнових та особистих немайнових цивільних прав особи, висвітлюються підстави їх застосування. Досліджується поліцейський (адміністративний) порядок застосування термінового заборонного припису та судовий цивільний процесуальний порядок видачі обмежувального припису стосовно кривдника, розкриваються їх правова природа та недоліки. Обґрунтовується, що об'єктом правової охорони при застосуванні термінового заборонного та обмежувального приписів є особисте немайнове право постраждалої особи на життя і здоров'я та право свободи, а об'єктом обмеження – права кривдника на користування відповідним жилим приміщенням, свободу пересування і спілкування зі своєю дитиною. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання механізму застосування вказаних обмежувальних заходів зі збереженням балансу інтересів обох сторін.

Ключові слова: цивільні права, обмеження прав, способи захисту, домашнє насильство, насильство за ознакою статі, заходи протидії, терміновий заборонний припис, обмежувальний припис, поліція, суд, цивільний процес, кривдник, постраждала особа.

Лошицкий М.В., Короед С.А. Новые способы временного ограничения отдельных гражданских прав: специальные меры по противодействию домашнему насилию и насилию по признаку пола и специальный полицейский и гражданский процессуальный порядок выдачи срочного запретного и ограничительного предписаний

Анализируются положения нового Закона Украины «Об предотвращении и противодействии домашнему насилию». Рассматриваются специальные меры по противодействию домашнему насилию и насилию по признаку пола как новые способы временного ограничения отдельных имущественных и личных неимущественных гражданских прав личности, освещаются основания их применения. Исследуется полицейский (административный) порядок применения срочного запретного предписания и судебный гражданский процессуальный порядок выдачи ограничительного предписания относительно обидчика, раскрываются их правовая природа и недостатки.

© Лошицький Михайло Васильович – доктор юридичних наук, професор

© Короєд Сергій Олександрович — доктор юридичних наук, доцент

Цивільне право та цивільний процес

Обосновывается, что объектом правовой охраны при применении срочного запретного и ограничительного предписаний является личное немущественное право пострадавшего лица на жизнь и здоровье и право на свободу, а объектом ограничения – права обидчика на пользование соответствующим жилым помещением, свободу передвижения и общения со своим ребенком. Сформулированы предложения по совершенствованию правового регулирования механизма применения указанных ограничительных мер с сохранением баланса интересов обеих сторон.

Ключевые слова: гражданские права, ограничения прав, способы защиты, домашнее насилие, насилие по признаку пола, меры противодействия, срочное запрещающее предписание, ограничительное предписание, полиция, суд, гражданский процесс, обидчик, пострадавшее лицо.

Loshytskyi Mykhailo, Koroied Serhii. New ways of temporary restriction of individual civil rights: special measures to counter domestic violence and gender-based violence, and special police and civil procedural procedures for the issuance of urgent prohibited and restrictive regulations.

The provisions of the new Law of Ukraine “On Prevention and Counteraction to Domestic Violence” were analyzed. It is reviewed special measures to counter domestic violence and gender-based violence as new ways of temporarily limiting certain property and personal non-property civil rights of the individual and the reasons for its application are highlighted. The police (administrative) procedure for the application of an urgent prohibited order and the judicial civil procedure for issuing a restrictive injunction against the abuser are investigated, their legal nature and shortcomings are disclosed. It is substantiated that the object of legal protection in the application of urgent prohibitive and restrictive orders is the personal non-property right of the injured person on life and health and the right on freedom, and the object of restriction is the abuser’s right to use the appropriate accommodation, freedom of movement and communication with his child. Proposals have been formulated to improve the legal regulation of the mechanism for applying these restrictive measures while preserving the balance of interests of both sides.

Keywords: civil rights, restrictions of rights, means of protection, domestic violence, gender-based violence, countermeasures, urgent prohibitive regulation, restrictive injunction, police, court, civil process, abuser, injured person.

2017 рік закінчився масштабною судовою реформою, передусім процесуального законодавства: 15 грудня набули чинності нові Цивільний процесуальний, Господарський процесуальний та Кодекс адміністративного судочинства України. Наприкінці року парламентом також був прийнятий закон, який запроваджує новий порядок обмеження окремих майнових та особистих немайнових цивільних прав однієї особи з метою захисту особистих немайнових цивільних прав іншої особи – Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII (цим

Законом також вносяться відповідні зміни до КУпАП, ЦПК, Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»), яким запроваджуються нові види спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, визначаються підстави і порядок їх застосування (далі – Закон).

Зокрема, до спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству Закон відносить: 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника; 2) обмежувальний припис стосовно кривдника; 3) взяття (зняття) на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Останні два види заходів щодо протидії домашньому насильству в межах нашого дослідження безпосередньо не стосуються цивілістичного аспекта (захисту цивільних прав постраждалої особи), оскільки мають адміністративно-правову природу: взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи, а також зняття з профілактичного обліку здійснюються уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України (може бути оскаржене в адміністративному порядку чи до суду в порядку КАС безпосередньо кривдником чи іншими заінтересованими особами, права яких порушено); направлення кривдника на проходження програми для кривдників здійснюється за рішенням суду, ухваленим в порядку адміністративно-деліктного провадження (за нормами КУпАП), під час вирішення питання про накладення на особу-кривдника стягнення за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі (як адміністративного правопорушення за ст. 1732 КУпАП), а оскарження застосування цього заходу має здійснюватися в порядку апеляційного оскарження постанови місцевого суду до апеляційного суду як постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Водночас інтерес, як науковий, так і практичний, становлять такі види спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, як терміновий заборонний припис стосовно кривдника та обмежувальний припис стосовно кривдника, адже зазначені заходи є обмеженням окремих майнових та особистих немайнових цивільних прав (зокрема, права власності і права користування на відповідне жиле приміщення, права батьків на спілкування з дитиною, права на свободу пересування і свободу листування і телефонних розмов).

Оскільки зазначені обидва види спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі є прямим втручанням у сферу майнових і особистих немайнових прав однієї особи (кривдника), але застосовуються водночас з метою захисту особистих немайнових та майнових прав іншої особи (постраждалої особи), тому науковий інтерес становить розкриття правової (цивілістичної) природи зазначених спеціальних заходів

обмеження цивільних прав особи-кривдника як способів їх обмеження, підстав та порядку їх застосування, а також можливість визнання цих обмежувальних заходів щодо особи-кривдника одночасно способами захисту особистих немайнових та майнових цивільних прав постраждалої особи, що й ставить за мету наша стаття.

Першим видом нових спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі є терміновий заборонний припис стосовно кривдника. Закон визначає терміновий заборонний припис стосовно кривдника як спеціальний захід протидії домашньому насильству, що замстосовується уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства. Терміновий заборонний припис виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Терміновий заборонний припис може містити такі заходи: 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи (для цього можуть застосовуються поліцейські заходи примусу); 2) заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи (ці обидва заходи не можуть застосовуватися щодо кривдника, який не досяг вісімнадцятирічного віку та має спільне місце проживання з постраждалою особою); 3) заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. Під час вирішення питання про винесення термінового заборонного припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи. Зазначена вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення. Терміновий заборонний припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України за результатами оцінки ризиків. Терміновий заборонний припис виноситься строком до 10 діб.

Отже, об'єктом правової охорони при застосуванні термінового заборонного припису є особисте немайнове право постраждалої особи на життя і здоров'я (ст. 281 ЦК) та право на свободу (ст. 288 ЦК), а об'єктом обмеження – права особи-кривдника на користування відповідним жилим приміщенням (ст. 383, 405 ЦК), свободу пересування (ст. 313 ЦК) і спілкування зі своєю дитиною (ч. 3 ст. 157 СК).

Іншим видом нових спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, які обмежують майнові та особисті немайнові цивільні права особи, є обмежувальний припис стосовно кривдника як встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Обмежувальним приписом визначаються один чи декілька таких заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою (цей захід не може застосовуватися щодо кривдника, який не досяг вісімнадцятирічного віку та має спільне місце проживання з постраждалою особою); 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною; 4) заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою; 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб, спілкуватися з нею; 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб. Рішення про видачу обмежувального припису або про відмову у видачі обмежувального припису приймається на підставі оцінки ризиків. Обмежувальний припис видається на строк від одного до шести місяців. Порядок видачі судом обмежувального припису визначається Цивільним процесуальним кодексом України.

У зв'язку з цим Законом внесено зміни до ЦПК, доповнивши розділ IV новою главою 13 «Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису», положеннями якої встановлено:

– заява про видачу (продовження) обмежувального припису подається до суду за місцем проживання (місцезнаходження служб підтримки постраждалих осіб) постраждалою особою (її представником, батьками та іншими законними представниками дитини, родичами дитини, мачухою або вітчимою дитини, а також органом опіки та піклування в інтересах дитини чи недієздатної особи, яка постраждала від домашнього насильства);

– заінтересованими особами у справах про видачу обмежувального припису є особи, стосовно яких подано заяву про видачу обмежувального припису, а також інші фізичні особи, прав та інтересів яких стосується заява про видачу обмежувального припису, а також органи державної влади та органи місцевого самоврядування у межах їх компетенції;

– справа про видачу обмежувального припису розглядається судом за участю заявника та заінтересованих осіб. У разі, якщо участь заявника становить загрозу подальшої дискримінації чи насильства для нього, справа може розглядатися без його участі. Неявка належним чином повідомлених заінтересованих осіб не перешкоджає розгляду справи про видачу обмежувального припису. Суд розглядає справу про видачу обмежувального припису не пізніше 72 годин після надходження заяви про видачу обмежувального припису до суду;

– у разі задоволення заяви суд видає обмежувальний припис у вигляді одного чи декількох заходів тимчасового обмеження прав особи, яка вчинила домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» або Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», на строк від одного до шести місяців;

– рішення суду про видачу обмежувального припису підлягає негайному виконанню, а його оскарження не зупиняє його виконання;

– про видачу або продовження обмежувального припису суд не пізніше наступного дня з дня ухвалення рішення повідомляє уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) заявника для взяття особи, стосовно якої видано або продовжено обмежувальний припис, на профілактичний облік, а також районні, районні у містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад за місцем проживання (перебування) заявника.

Отже, об'єктом правової охорони при застосуванні обмежувального припису стосовно особи-кривдника, як і при застосуванні термінового заборонного припису, є особисте немайнове право постраждалої особи на життя і здоров'я (ст. 281 ЦК) та право на свободу (ст. 288 ЦК), а об'єктом обмеження – права особи-кривдника на користування відповідним жилим приміщенням (ст. 383, 405 ЦК), свободу пересування (ст. 313 ЦК) і спілкування зі своєю дитиною (ч. 3 ст. 157 СК).

Як відомо, зазвичай права людини (як особисті немайнові, так і майнові) можуть бути обмежені як захід кримінально-правового характеру, який встановлюється вироком суду. Водночас наведені вище положення нового Закону свідчать про запровадження нового адміністративного (поліцейського) та цивільно-процесуального (судового) порядку тимчасового обмеження окремих майнових та особистих немайнових цивільних прав особи у спосіб, визначений цим Законом.

Аналіз наведених положень нового Закону дає підстави для висновку, що особливість нових способів обмеження окремих цивільних прав, які запроваджено цим Законом, полягає в тому, що вказані заходи є не «покаранням» особи-кривдника (оскільки це не є їх метою), хоча й можна

їх визнати заходом відповідальності, а є своєрідним способом захисту таких особистих немайнових прав постраждалої особи від домашнього насильства, як право на життя та здоров'я (ст. 281 ЦК – фізична особа має невід'ємне право на життя; фізична особа має право захищати своє життя та здоров'я від протиправних посягань) та право на свободу (ст. 288 ЦК – фізична особа має право на свободу; забороняються будь-які форми фізичного чи психічного тиску на фізичну особу).

На підтвердження цього висновку звернемося до визначення поняття способу захисту права, яким є визначені матеріальним правом (законом чи договором або впливають з їх положень) примусові заходи, спрямовані на відновлення порушених чи підтвердження оспорюваних чи невизнаних прав, припинення їх порушення, компенсацію заподіяної потерпілому шкоди, або ж інші заходи, що здатні ліквідувати несприятливі наслідки для потерпілого і впливати на порушника¹. Як зазначає А.П. Вершинін, ці дії безпосередньо спрямовані на усунення перешкод на шляху здійснення прав суб'єктами. Він поділяє способи захисту прав на заходи відповідальності й заходи захисту, що не пов'язані із застосуванням відповідальності².

Отже, з аналізу наведених вище ознак випливає, що спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, які застосовуються у вигляді термінового заборонного припису та обмежувального припису стосовно кривдника і які являють собою обмеження окремих майнових та особистих немайнових цивільних прав кривдника та є для нього заходами відповідальності, є одночасно способами захисту особистих немайнових цивільних прав постраждалої особи, оскільки в результаті їх примусового застосування відбувається припинення порушення особистих немайнових прав та ліквідація несприятливих наслідків для постраждалої особи, відновлення її права на свободу.

Так, ст. 275 ЦК України передбачено, що фізична особа має право на захист свого особистого немайнового права від протиправних посягань інших осіб. Захист особистого немайнового права здійснюється способами, встановленими главою 3 цього Кодексу. При цьому захист особистого немайнового права може здійснюватися також іншим способом відповідно до змісту цього права, способу його порушення та наслідків, спричинених цим порушенням.

Передбачені новим Законом примусові заходи щодо особи-кривдника зводяться до: зобов'язання залишити місце проживання постраждалої особи; заборони на вхід та перебування в місці проживання (перебування)

¹ Короєд С.О., Прут Ю.А. Реалізація превентивного способу захисту права власності в цивільному судочинстві // Судова апеляція. 2017. № 1 (46). С. 96.

² Вершинін А.П. Выбор способа защиты гражданских прав. Санкт-Петербург: Специальный юридический факультет по переподготовке кадров по юридическим наукам Санкт-Петербургского государственного университета, 2000. С. 32-33.

постраждалої особи; заборони в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою; заборони перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; обмеження спілкування з постраждалою дитиною; заборони наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою; заборони особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу; заборони вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею.

Зазначені обмежувальні заходи за своєю правовою природою є припиненням дій, які порушують особисті немайнові та майнові (право користування житлом) права постраждалої особи, та відновлення становища, яке існувало до порушення, а відтак відповідають способам захисту цивільних прав, передбачених п. 3 і 4 ч. 2 ст. 16 ЦК України. Адже в цьому випадку дії кривдника являють собою порушення меж здійснення його цивільних прав, хоча згідно із ч.ч. 2 і 3 ст. 13 ЦК України при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб; не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі.

При цьому Закон передбачає два самостійні порядки застосування цих заходів – поліцейський (адміністративний) та судовий (цивільно-процесуальний). Поліцейський (адміністративний) порядок є оперативним та практично виправданим (з точки зору необхідності негайного припинення протиправних дій особи-кривдника) способом тимчасового (до 10 діб) обмеження прав кривдника на користування відповідним жилим приміщенням (ст. 383, 405 ЦК), свободу пересування (ст. 313 ЦК) і спілкування зі своєю дитиною (ч. 3 ст. 157 СК). І хоча такі обмеження цивільних прав мають застосовуватися за рішенням суду, проте встановлений поліцейський (адміністративний) порядок передбачає можливість судового контролю за застосуванням поліцією цих заходів шляхом оскарження особою-кривдником такого рішення поліції до адміністративного суду в порядку КАС, що є достатньою гарантією законності обмеження прав такої особи, і можливість перевірки правомірності такого обмеження в судовому порядку у випадку незгоди особи-кривдника із їх застосуванням.

Хоча таке оскарження доцільно було б здійснювати в порядку нової глави 13 розділу IV ЦПК «Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису». Адже предметом оскарження (об'єктом судового контролю) в цьому випадку буде правомірність обмеження саме цивільних прав особи, а спір буде стосуватися не тільки законності застосованих поліцією обмежувальних заходів, а й цивільних прав та взаємовідносин особи-кривдника із постраждалою особою. Тому за предметним критерієм таке оскарження

мало б здійснюватися в порядку цивільного судочинства (в порядку нової глави 13 розділу IV ЦПК) у вигляді відповідного оперативного судового контролю за застосованими поліцією заходами та можливістю їх зміни (застосування більш м'яких).

У свою чергу, судовий порядок захисту прав постраждалої особи (нова глава 13 розділу IV ЦПК «Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису») повністю узгоджується із ч. 2 ст. 276 ЦК України, згідно з якою якщо дії, необхідні для негайного поновлення порушеного особистого немайнового права фізичної особи, не вчиняються, суд може постановити рішення щодо поновлення порушеного права, а також відшкодування моральної шкоди, завданої його порушенням.

Хоча й є зауваження стосовно застосування судом таких заходів: заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; обмеження спілкування з постраждалою дитиною. Адже, застосовуючи щодо кривдника такі заходи обмеження майнових та особистих немайнових прав останнього у спеціальному позапозовному порядку (нова глава 13 розміщена в розділі «Окреме провадження») та видаючи обмежувальний припис на строк від 1 до 6 місяців, місцевий суд фактично розглядатиме вимоги постраждалої особи про захист її цивільних прав (які за Цивільним і Сімейним кодексами та ЦПК мають розглядатися в позовному порядку) і вирішуватиме питання щодо майнових та особистих немайнових прав особи-кривдника у позапозовному провадженні без розгляду справи по суті, що порушуватиме право такої особи на захист та гарантії цивільної процесуальної форми. Оскільки, наприклад, вимога про усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності, має реалізовуватися в позовному провадженні, як і обмеження права особи на спілкування з дитиною. А при застосуванні заборони перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою суд взагалі зобов'язаний з'ясувати наявність у особи-кривдника іншого житла чи фактичну можливість користуватися ним протягом дії заборони, адже в іншому випадку це буде порушенням конституційного права на житло. Можна припустити, що такий механізм (зокрема, видача судом обмежувального припису у вигляді заборони наблизитися на визначену відстань до місця проживання чи роботи постраждалої особи) може "успішно" використовуватися постраждалими матерями (внаслідок штучно спровокованих ними сварок) щодо батьків-"кривдників" з метою позбавлення останніх можливості спілкуватися з дітьми, які проживають з матір'ю.

Незрозумілим також є включення законодавцем вказаної глави 13 до розділу IV ЦПК «Окреме провадження». Адже в такому порядку розглядаються

цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. Проте видача судом обмежувального припису виходить за межі ознак окремого провадження.

Більше того, нова глава 13 розділу IV ЦПК передбачає можливість продовження судом строку обмежувального припису на строк не більше шести місяців після закінчення строку, встановленого раніше рішенням суду, але чомусь не передбачає можливості особи-кривдника звернутися до суду із заявою про дострокове припинення дії раніше застосованого судом обмежувального припису в зв'язку із зміною обставин.

При цьому не можна залишати поза увагою ту обставину, що заперечення особи-кривдника проти застосування щодо нього обмежувального заходу (або прохання застосувати більш м'який), на призначенні якого наполягає постраждала особа, або навпаки, при розгляді судом заяви особи-кривдника про дострокове припинення дії обмежувального припису (що, на жаль, прямо не передбачено) та наявність заперечень постраждалої особи проти цього, в розумінні ч. 6 ст. 294 ЦПК може свідчити про наявність “спору про право”, який має вирішуватися в порядку позовного провадження (а це, зокрема, може мати місце у випадку заявлення постраждалою особою вимоги про усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності). В такому випадку суд має залишити заяву без розгляду і роз'яснити заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах. А це не відповідатиме меті та чиннику оперативності застосування обмежувальних заходів.

Таким, що порушує конституційне право кожного на достатній життєвий рівень, що включає достатнє житло (ст. 48 Конституції України), варто визнати запровадження Законом таких примусових заходів, як заборона перебувати в місці спільного проживання та зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи у випадку, якщо особа-кривдник має майнові права на таке жиле приміщення та не має іншого житла. Адже Закон дозволяє “скористатися” послугами служб підтримки (тимчасового притулку) виключно постраждалим особам, а не кривдникам, які, за логікою законодавця, мають самостійно шукати притулок (за власні кошти) та зобов'язані повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ поліції.

Отже, можна визнати, що нові способи тимчасового обмеження окремих цивільних прав особи-кривдника як спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі запроваджені Законом з легітимною метою та з дотриманням балансу між обмеженням окремих майнових (зокрема права на житло) прав та немайнових прав особи-

кривдника та забезпеченням права на життя і здоров'я та право на свободу постраждалої особи. Проте порядок їх застосування (як адміністративний, так і цивільно-процесуальний), хоч і виправданій оперативністю вжиття невідкладних заходів з метою захисту прав постраждалої особи, проте створює реальну загрозу порушення державою прав особи-кривдника, що не можна виправдати вищевказаною метою. Тому, підтримуючи в цілому проаналізовані законодавчі новели, будемо сподіватися на помірковане застосування вказаних обмежувальних заходів співробітниками поліції та суддями.

Loshytskyi Mykhailo, Koroied Serhii. New ways of temporary restriction of individual civil rights: special measures to counter domestic violence and gender-based violence, and special police and civil procedural procedures for the issuance of urgent prohibited and restrictive regulations

The new procedure for limiting individual persons' property and personal non-property rights in order to protect the personal non-property rights of another person, introduced by the Law of Ukraine "On Prevention and Counteraction to Domestic Violence" from December 7, 2017, has been reviewed here (this Law also introduces corresponding amendments to the Code of Administrative Offenses, Criminal Procedural Code, Law of Ukraine "On Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men") by which it is determined new types of special measures to combat domestic violence and gender-based violence, the grounds and procedure for their application.

As of a scientific and practical interest to us represent the following types of special measures for counteracting domestic violence and gender-based violence, as an urgent prohibition on a perpetrator, and a restrictive order regarding an abuser, since these measures are the limitation of certain property and personal non-property civil rights (in particular rights of ownership and rights of use on the corresponding living space, the rights of parents to communicate with the child, the right on freedom of movement and freedom of correspondence and telephone conversations).

Since these two types of special measures to combat domestic violence and gender-based violence are the direct interference in the sphere of property and personal non-property rights of one person (offender), they are applied simultaneously with the aim of protecting the personal rights of another person (the injured person), therefore the scientific interest is the disclosure of the legal (civil) nature of the specified special measures to restrict the civil rights of the offender as a means of restricting them, the grounds and procedure for their application, and also the possibility of recognizing of these restrictive measures on abuser, at the same time, ways of protecting of non property and property civil rights of the injured person, which is the purpose of our article.

Provided by the new Law coercive measures against the abuser are reduced to: obligation to leave the victim's place of residence; a ban on entering and staying at the place of residence (stay) of the victim; prohibition in any way to contact the victim; a prohibition to stay in a place of joint residence (stay) with the victim; elimination of obstacles in the usage of property that is the object of the right of joint ownership or private personal property of the victim; restriction of communi-

cation with the victim's child; prohibition to approach a certain distance to the place of residence (stay), study, work, and other places frequently visited by the victim; the prohibition in person and through a third party to look out for the victim; bans on correspondence, telephone conversations with or contact with the victim.

It was established that the object of legal protection in the application of the urgent prohibitive and restrictive orders is the personal non-property right of the victim to life and health and the right to liberty, and the object of restriction is the rights of the offender to use the appropriate living spaces, freedom of movement and communication with his/her child

The provisions of the new Law show the introduction of a new administrative (police) and civil procedural (court) order on the temporary limitation of certain property and personal non-property civil rights of a person in the manner prescribed by this Law.

An analysis of the provisions of the new Law gives grounds for concluding that the peculiarity of new ways of limiting certain civil rights introduced by this Law is that these measures are not "punishment" of the offender (since this is not their purpose), although it is possible they are recognized as a measure of responsibility and are a kind of way to protect personal non-property rights of the victim of domestic violence, such as the right to life and health (Article 281 of the CC - an individual has an inalienable right to life; an individual has the right to protect the life and health from unlawful encroachments) and freedom (Art. 288 CC - the individual has the right on freedom, it is prohibited in any form to physical or mental abuse the individual).

The law provides for two separate procedures for the application of these measures - the police (administrative) and the judicial (civil-procedural). The police (administrative) order is operative and practically justified (in terms of the necessity of the immediate cessation of the illegal actions of the abuser) in the way of a temporary (up to 10 days) restriction of the rights of the abuser on the use of the corresponding living space (Article 383, 405 of the CC), freedom of movement (Article 313 of the CC) and communication with his/her child (Part 3 of Article 157 CC).

In turn, the judicial procedure for the protection of the rights of the injured person (new chapter 13, section IV, CPC "Review by the court of cases of extradition and extension of a restrictive order") is fully consistent with Part 2 of Art. 276 of the Civil Code of Ukraine, according to which, if actions necessary for the immediate restoration of the violated personal non-property rights of a person are not committed, the court may decide on the restoration of the violated right.

Keywords: civil rights, restrictions of rights, means of protection, domestic violence, gender-based violence, countermeasures, urgent prohibitive regulation, restrictive injunction, police, court, civil process, abuser, injured person.